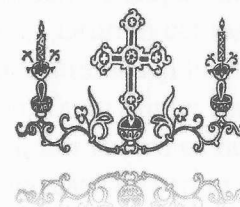

Protosinghel Dionisie Ignat

CU PATERICUL PE CALEA MÂNTUIRII

*Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte IRINEU,
Arhiepiscop al Alba Iuliei*

Ediția
REÎNTREGIREA
Alba Iulia, 2017

*Părintele Arsenie Boca
la bătrânețe*

Cuprins

Introducere	5
Actualitatea <i>Patericului</i> în zilele noastre	
<i>Interviu pentru revista „Lumea Monahilor”</i>	<i>7</i>
Cu <i>Patericul</i> pe calea mântuirii (1)	
<i>Arad, 2013</i>	<i>15</i>
Cu <i>Patericul</i> pe calea mântuirii (2)	
<i>Târgu-Mureș, 2014</i>	<i>59</i>
Cu <i>Patericul</i> pe calea mântuirii (3)	
<i>Alba Iulia, 2014</i>	<i>85</i>
Dumnezeu, <i>Patericul</i> și Istoria	111
Răspunsuri din <i>Pateric</i> la întrebările de azi.....	137
<i>Arad, 2013</i>	<i>137</i>
<i>Târgu-Mureș, 2014</i>	<i>167</i>
<i>Alba Iulia, 2014</i>	<i>178</i>
Duhovnici ca la <i>Pateric</i>	
<i>Interviu cu Părintele Sabin Vodă,</i>	
<i>Radio Reîntregirea, Alba Iulia, 2014</i>	<i>187</i>
Fotografii.....	239

Tehnoredactare:
Monahul Maxim Făgețeanu
Fratele Adrian Botiș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale

DIONISIE IGNAT, PROTOSINGHEL

Cu Patericul pe calea mântuirii / Protosinghel Dionisie Ignat ; tipărită
cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu Arhiepiscop al Alba-
Iuliei. - Alba Iulia : Reîntregirea, 2017

ISBN 978-606-509-362-1

28

INTRODUCERE

*Patericul*¹ este o carte din colecția „Izvoare duhovnicești” ce cuprinde *ziceri* sau *apoftegme*, cum se numesc în termeni teologici, ale diferiților Părinți care au viețuit de-a lungul veacurilor, în special a Părinților care s-au nevoit în pustiurile Egiptului în secolele IV-V, cum ar fi Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Pimen, Sfântul Paisie etc. Pe parcursul a trei-patru secole, unii scriitori bisericești au adunat aceste cuvinte sau ziceri, precum le avem și noi astăzi pe cele de la Părintele Arsenie Boca, Teofil Părăian sau de la Părintele Cleopa Ilie – de exemplu, vorba care a devenit foarte cunoscută a Părintelui Cleopa: „Mânca-v-ar raiul”; sau a Părintelui Arsenie Boca, „Drumul cel mai lung este de la urechi la inimă”, sau „În mintea strâmbă și lucrul drept se strâmbă”; ori a Părintelui Teofil despre Taina Sfintei Împărtășanii: „Noi, creștinii, nu vedem ce vedem, noi vedem ce nu vedem”.

Tot *Patericul* se bazează pe scurte povestioare, ca și pe întrebări puse de ucenici ai acestor Sfinți Părinți, care trăiau alături de ei sau îi căutau din alte părți, din alte mănăstiri, și ale mirenilor ce veneau să ceară sfat Părinților care, datorită experienței vieții duhovnicești trăite în înfrânare, au dobândit harisma îndrumării sufletelor pe calea mântuirii. Adică erau povățuitori, duhovnici, chiar dacă nu erau hirotoniți. Acest fapt îl întâlnim și în zilele noastre, în Sfântul Munte Athos sau „Grădina Maicii

¹ *Patericul*, ce cuprinde în sine cuvinte folosite ale sfinților Bătrâni, colecția „Izvoare duhovnicești”, Editura Episcopiei Ortodoxe de Alba Iulia, Alba Iulia, 1990. Toate trimiterile din text se vor face la această ediție.

Domnului”, cum mai este numit, unde se mai păstrează viu acest mod de povățuire.

Aceste apoftegme, aceste ziceri ale Sfinților Părinți și întâmplări din viața lor constau în răspunsuri la ceea ce îi preocupa, spre exemplu: Cum să scape de patimi? Cum să postească? Cum să lupte cu gândurile ori cu vrăjmașii nevăzuți? Am adunat în această carte câteva din aceste apoftegme pe care am încercat să le tâlcuiesc în trei cuvântări ținute la Arad, Târgu-Mureș și Alba Iulia, precum și răspunsurile la întrebările care mi-au fost puse pe diferite teme. Deși conferințele au avut aceeași temă, nu m-am prezentat cu un text scris pe care să-l citesc, ci am vorbit liber inspirat de Dumnezeu și de publicul căruia mă adreșam. De aceea, unele din pilde cu explicarea lor precum și răspunsuri la unele întrebări se repetă. La redactarea nu am căutat să le sistematizez pe teme, ci am lăsat cuvântul să „curgă” așa cum mi l-a dat Dumnezeu atunci. Am vrut să fie o carte duhovnicească prin care și alții să se folosească de această inestimabilă comoară care este *Patericul*, cu ajutorul căruia mulți au aflat și au ținut calea dreaptă spre Împărăția cerurilor.

Mă rog ca, pentru rugăciunile părinților mei duhovnici, și ai fiecăruia, urmând sfaturile lor, să „ne vedem la poarta Raiului”, cum spunea Părintele Cleopa, iar Părinții *Patericului* să ne treacă dincolo de ea.

Actualitatea *Patericului* în zilele noastre

Interviu pentru revista „Lumea Monahilor”

– **Monahismul *Patericului* este legat de pustiu. Mai este actual în viața de obște din zilele noastre?**

– Într-adevăr, monahismul pe care îl întâlnim în *Pateric* e legat de viața din pustia Tebaidei, de viața singuratică sau semi-cenobitică, adică doi-trei frați pe lângă un Bătrân. Astăzi am putea spune că stilul acesta de viață monahală nu mai este practicat decât foarte puțin, iar condițiile vieții de azi nu mai sunt cele de atunci, aproape la niciun nivel. Să ne gândim numai la curentul electric, cât a influențat și a schimbat ritmul de viață al oamenilor. Atunci oamenii trăiau în armonie cu natura, cu pământul și cu cerul, nu aveau nevoie de ceas, de telefon, de mașini etc. Omul, până acum o sută de ani, își planifica lucrul în funcție de lumina zilei, de anotimpuri; odată cu electricitatea munca lui s-a înmulțit, și cu ea oboseala, stresul mai nou. În pustie călugării nu erau asaltați de turiști și nici măcar de prea mulți pelerini și închinători, aveau o mai mare liniște și timp mai mult de rugăciune. Așa că nu mai putem vorbi azi de un monahism după *Pateric* sau ca la *Pateric*, însă învățăturile cuprinse în el sunt valabile și aplicabile, cu efort mai mare, și în ziua de azi. Și spun mai ales azi când, în lipsă de povățuitori ca la *Pateric*, ne rămân „zicerile” Părinților ca povețe. Și pot să vă spun că am întâlnit maici și părinți prin mănăstirile de azi care, cu toată agitația lu-

mii, trăiesc aproape ca la *Pateric*. *Patericul*, oricât s-ar modifica viața oamenilor, rămâne valabil, iar monahismul la fel, poate fi o cale de îndumnezeire pentru cine dorește, pentru că Duhul care sfințește este același.

– **Rucodelia monahului egiptean, care era făcută în chilie, era mai potrivită liniștirii?**

– Bineînțeles că era mai potrivită liniștirii. Trăind o viață singuratică, monahul se îngrijea numai de sine și se mulțumea, de multe ori, cu foarte puțin. Rucodelia nu era atât un mijloc de a se întreține, cât mai mult un mijloc de relaxare din încordarea unei rugăciuni intense. Din această pricină, monahii, când mergeau să-și vândă lucrul lor, nu se târguiau, căci nu urmăreau un profit. Astăzi, mănăstirile au tot felul de ateliere și multe comenzi, și cred că monahului îi rămâne prea puțin timp de chilie, și atunci cade frânt de oboseală.

Cu toate acestea eu cred că și astăzi, dacă un monah dorește liniștea o poate avea, pentru că liniștirea vine mai mult dintr-o așezare interioară a duhului, iar atunci condițiile exterioare ale liniștirii au mai puțină importanță. S-a constatat că oboseala trupului vine de cele mai multe ori de la oboseala minții, și aici mă refer strict la „comentariile” sau cărțile pe care o are mintea când trebuie să facem ceva. Dar când faci ceva cu toată tăierea voii mintea este liberă de orice fel de gând, și atunci mintea și duhul tău pot rămâne în rugăciune cu liniștire. Dacă duhul tău e ca o stâncă, valurile pot fi cât de mari, tu rămâi tot acolo, nici mai mare, nici mai mic. Am avut ocazia să simt ce înseamnă rucodelia la chilie și liniștea pe care ți-o aduce, când am fost bolnav și maicile m-au învățat să împletesc metanii. Iar când eram acasă obișnuiam să tai la traforaj cruciulițe și lucruri de artizanat, care mi-aduceau pace și liniște și o bună rugăciune în timpul lucrului.

– **Legat de întrebarea de mai sus, ce rânduieli ale *Patericului* pot fi aplicate astăzi?**

– Multe, foarte multe și nu numai de monahi. Rânduieli privind postul, rugăciunea, primirea străinilor, lupta cu gândurile și multe altele. Eu am văzut în *Pateric* nu atât o carte de rânduieli stricte, ca de exemplu regulile monahale alcătuite de diferiți Sfinți Părinți. Eu, personal, am descoperit în *Pateric* cum să-l iubești pe aproapele, cum să relaționezi cu fratele în așa fel încât tu să fii mai mic și el mai mare, tu mai de necinste și el mai de cinste. Am descoperit în *Pateric* exemple vii și practice (asta-i frumusețea *Patericului*) cum să procedezi în diferite momente ale vieții, în așa fel încât totul să fie privit din prisma dragostei de aproapele, dragoste care te smerește. Și smerenia aduce belșug de har. Poate alții au găsit și altceva, poate au găsit și lucruri sau afirmații contradictorii, ca la Avva Pimen: lui i-a spus Starețul una, și altuia, alta, ca răspuns la aceeași problemă. Trebuie să înțelegem că fiecare pildă este spusă unei persoane anume, la o anumită etapă duhovnicească, cu o anumită înțelegere și, de ce nu, cu o anumită râvnă. În aceasta constă marea înțelepciune a Părinților, în a ști cui să-i dai „prăjitură” și cui „bici”.

– **Aveți cuvinte ale Bătrânilor culese din *Pateric* care să vă fi călăuzit în viața duhovnicească?**

– Sunt multe cuvinte de folos, care nu numai că mi-au plăcut, dar de multe ori m-au ajutat să înțeleg mai bine ce vrea Dumnezeu de la noi și să iau unele hotărâri în momente când nu știam ce să fac. De exemplu, dacă posteam și trebuia să merg undeva, dacă eram tentat să judec și să clevesc, am citit că harul se pierde și pentru un singur cuvânt de judecată. Sunt multe cuvinte de folos despre rugăciune și despre lupta cu gândurile. De exemplu, se spune că „oginda călugărului este rugăciunea” sau că a zis un Bătrân: „Când omul se va păzi să nu-l nedreptățească

pe aproapele, atunci are îndrăzneală cu gândul său că rugăciunea lui s-a primit la Dumnezeu. Căci suspinul celui nedreptățit nu lasă rugăciunea celui ce l-a nedreptățit să intre”.

Mult mi-a plăcut atitudinea unui Bătrân care-și făcea pravila de rugăciune și i-a venit un oaspete. Fratele spune: „Iartă-mă, Părinte, că te-am întrerupt de la pravila ta”. Bătrânul răspunde: „Rugăciunea (pravila) mea, frate, este să te odihnesc pe tine și să te petrec cu drag”². Iată spre ce trebuie să ducă toată nevoința noastră monahicească! Poate ni se pare greu sau nepotrivit, dar și mirenii, și călugării suntem chemați să păzim aceeași unică poruncă nouă lăsată de Hristos, „Să iubești pe Domnul Dumnezeu tău din tot sufletul tău, din tot cugetul tău, din toată puterea ta și cu toată inima ta, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși!” (Mt. 22, 37-39). Suntem toți chemați să ne transformăm prin dragoste. Iar la pagina 415 din prima ediție, apoftegma 17, veți găsi care este „cea mai mare și mai fără de grijă lucrare în toată Biserica”. Este vorba de un sfat extraordinar în lupta cu gândul – esența nevoinței noastre.

– **De care Părinți ai *Patericului* sunteți mai apropiat și de ce?**

– Nu am un Părinte anume de care să fiu legat, sunt toți una, precum s-a rugat Domnul, și același Duh lucrează în toți. Dacă ți-aș arăta *Patericul* pe care îl am încă din 1990, de când a apărut, la fiecare Părinte am subliniat câte ceva. Am încercat să fiu ca o albină care a pătruns în cea mai minunată grădină. Fiecare Părinte este o floare și are o mireasmă anume, iar toată grădina miroase a floarea dragostei și smereniei.

– **Ce semnificație acordă Părinții *Patericului* ascultării? S-a schimbat ceva din aceea concepție de atunci până acum?**

– Ascultarea este esențială pentru viața duhovnicească. Ea este testul la care au fost supuși primii oameni și au căzut. Hristos

² Cf. *Patericul*, „Pentru primirea de străini” 6, p. 367.

a făcut ascultare de Tatăl și S-a întrupat. Nu este vorba de diferite „munci” pe care le numim ascultări, și cerem cu emfază și superioritate celuilalt „să facă ascultare”, și vedem că din pricina aceasta se nasc în mănăstiri și în lume tot felul de conflicte. Iată ce spune *Patericul* în acest sens: „De vei porunci ceva fratelui tău cu smerenie și cu frica lui Dumnezeu, să facă vreo treabă oarecare, el se va supune cuvântului tău celui cu smerenie și va face ceea ce îi vei zice lui. Iar de vei porunci lui cu stăpânire, ca și cum l-ai stăpâni pe el, iar nu cu smerenie și cu frica lui Dumnezeu, atunci Dumnezeu, care vede și cunoaște tainele inimilor, nu-i dă lui îndemnare în inimă să te asculte și să facă cele ce îi poruncești lui cu stăpânire. De vreme ce arătat este lucrul care se face pentru Dumnezeu, așijderea și lucrul care se face cu poruncă stăpânitoare. Căci lucrul care este al lui Dumnezeu este cu smerenie, cu rugămintă și cu blândețe. Iar poruncirea cu stăpânire este plină de mânie, de mahnire și de tulburare, fiind lucrul vicleanului”³.

Mai este o povestire frumoasă care mi-a plăcut mult, și nu numai mie, căci am văzut-o des citată, aceea cu Părintele care a fost pârât de frați că-l iubește mai mult pe fratele Marcu decât pe ei. A venit episcopul să verifice și Bătrânul a confirmat, dar a și dovedit de ce. Acela, fiind chemat, și-a lăsat imediat lucrul său, iar ei au văzut că, scriind ceva, căci era secretar, a lăsat cuvântul la jumătate, nici măcar litera „o” nedesăvârșindu-o, căci atunci bătuse Bătrânul său la ușă. Vreau să-ți spun că a venit la noi o soră de la altă mănăstire, în vizită, și am văzut exact acest lucru la ea. Am rămas profund impresionată și o păstrăm în rugăciune. De obicei spunem: „Imediat, acum, stai un pic!”, dar puțini au această virtute, care pornește dintr-o dragoste mare față de Dumnezeu și aproapele.

Iată că în ciuda trecerii timpului, a schimbării condițiilor de viață, semnificația ascultării a rămas aceeași – de a ne lepăda

³ *Patericul*, „Pentru multe graiuri și cuvinte de învățătură ale preacuvioșilor și purtătorilor de Dumnezeu Părinți, pentru smerenie” 4, p. 325.

de voia noastră și a face voia Tatălui. Și pot fi atinse culmile ascultării și azi. De ascultare, până la urmă, este legată și Judecata de Apoi. Iată un cuvânt de *Pateric* din vremea noastră: „Zis-a Avva Rafail: La judecată vor fi două categorii de oameni. Unii care au zis lui Dumnezeu: Facă-se voia Ta!, și alții cărora le-a zis Dumnezeu: Facă-se voia ta!”

– **Monahii *Patericului* creșteau pe lângă un Bătrân. Cum suplinim astăzi această lipsă?**

– Mai sunt Bătrâni înțelepți și azi, și când nu vor mai fi (deși mă îndoiesc că Dumnezeu ne lasă fără povătuitori!), vom avea cuvintele lor. Hristos le-a zis ucenicilor: „Cine vă ascultă pe voi, pe Mine mă ascultă” (Lc. 10, 16). Avva Antonie spunea că Bătrânii au grăit „din lucru și din adevăr” și cuvintele lor sunt puternice „pentru că sunt adevărate de viața lor”. Și un Bătrân spunea că „nu mai sunt Bătrâni pentru că nu mai sunt ucenici”, și „nu mai au Bătrânii cuvânt pentru că nu mai are cine să-l păzească”. Nu este nevoie să cauți bătrâni cu părul și barba albe, e de ajuns să fi sincer în ceea ce cauți, să te smerești și să fi gata să ascuți și să faci orice sfat care l-ai cerut cu rugăciune. El poate veni de la cine te aștepți mai puțin uneori, ca în cazul Sfântul Efrem Sirul care a plecat în cetate să afle un bătrân și să-i dea un cuvânt de folos. Și prima persoană pe care o întâlnește la poarta cetății este o prostituată. El rămâne pironit cu privirea la ea și bineînțeles femeia l-a privit și ea, dar în felul ei. Și-i zice sfântul „Nu îți este rușine să mă privești în felul acesta? Și ea îi răspunde: Nu, pentru că eu am fost luată din tine și la tine trebuie să privesc, pe când tu ai fost luat din pământ și în pământ trebuie să privești”. Nu i-a mai trebuit sfântului alt cuvânt de mântuire, Dumnezeu i-a dat ceea ce ceruse, dar altfel decât se aștepta el, pentru că așa îi place lui Dumnezeu să se „joace” cu noi, smerindu-ne.

– **Cum recunoști/alegi un Bătrân care să te poată povățui? Prin ce este el diferit de alții?**

– Nu știu. Cred că ne alegem reciproc. Mai vin oameni și spun: Vreau să fiți duhovnicul meu. E ca și cum ai spune unuia pe stradă: Vreau să fiți tatăl meu! Dar nici nu ne cunoaștem. Spovedești oamenii din când în când, la Paști și Crăciun de exemplu, ne vedem de două ori pe an. Faci ce și cum vrei tu, și te consideri „ucenic”, iar pe preot, „duhovnic”. Nu e așa! Duhovnicia este o naștere în duh. Tu-l naști în duh pentru viața veșnică pe fiul tău, și fiul, într-un fel, prin ascultarea sa, te naște pe tine ca Părinte în duh. Cu cât sunt mai ascultători ucenicii, cu atât duhovnicul e mai iubit – devine părinte, iar ei fii. Nu e nevoie să alergi la mănăstiri. Duhovnic bun e cel pe care-l ai, atunci când mergi la el cu rugăciune, cu încredere și mai ales dacă-l ascuți – bineînțeles dacă nu te îndeamnă la lucruri imorale sau dacă nu e eretic! Altfel, toți sunt îmbrăcați la fel, nu se pot recunoaște după semne exterioare. E ceva în interiorul fiecăruia, e o legătură nevăzută în duh care te trage spre el, și pe el spre tine, în vederea mântuirii. Și această legătură Dumnezeu o vede și tot El o pune la cale. Un lucru foarte important: duhovnicul nu e Dumnezeu, nu e un guru, nu e un idol – precum mulți confundă. Spunea Avva Serapion de la Ormilia că duhovnicul e ca butonul de la aparatul de radio care caută frecvența. El te pune pe lungimea de undă care trebuie și te lasă liber – el nu e stăpânul nostru sau al familiei, el nu-ți face programul conjugal sau cel de vacanță, și nici măcar cumpărăturile. El doar, dacă o iei puțin razna, dacă pierzi lungimea de undă, te repune la loc. Iar Avva Rafail spunea că duhovnicul e cel care merge cu un pas înaintea ta și-ți arată unde să pui piciorul.

– ***Patericul* e școala însingurării. Cum o combină un ieromonah cu slujirea pelerinilor?**

– O combină cum o combinau și Părinții *Patericului* cu primirea străinilor. Unul mânca de patru-cinci ori pe zi de dragul